

С. П. РАТУШНЯК

ЖИВИ ТА ДІЙ ЗА ПРАВИЛАМИ

С.П. РАТУШНЯК

ЖИВИ ТА ДІЙ ЗА ПРАВИЛАМИ

ЯКИМИ Є ПРАВА ДИТИНИ В ШКОЛІ

Хмельницький
2018

Посібник виданий за підтримки
Обласної програми правової освіти населення на 2016-2020 роки,
затвердженої рішенням четвертої сесії Хмельницької обласної ради від
17.02.2016 року №10-4/2016
та сприяння Головного територіального управління юстиції
у Хмельницькій області

Ратушняк С. П.

Р 25 ЖИВИ ТА ДІЙ ЗА ПРАВИЛАМИ. Якими є права дитини в школі /
С. П. Ратушняк. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та
права, 2018. – С. 44.

Посібник «ЖИВИ ТА ДІЙ ЗА ПРАВИЛАМИ. Якими є права дитини в школі» розроблений для учнів закладів загальної середньої освіти, а також їхніх батьків, педагогів. Посібник побудований у формі запитань та відповідей щодо забезпечення, дотримання прав учнів у школах.

Читачі, ознайомившись з посібником, мають змогу знайти відповіді на проблемні ситуації, які пов'язані з правами учнів у школі, та їх шляхи запобігання і врегулювання.

*Малюнки підготувала учениця Хмельницької гімназії №1
ім. В. Красицького Приймак Дарія.*

УДК 373.5.091:342.733

ВСТУП

У дитини, як у будь-якого громадянина України, існують свої права. Але далеко не завжди їх дотримуються. Малюкам захистити свої права найважче, адже вони не знають про існуючі закони і про те, які вони мають права.

Усі люди на Землі різні. Різного віку, статі, різної зовнішності. На світі немає двох однакових людей. Навіть у близнюків, зовнішність яких майже однакова, можна знайти відмінності. Але у всіх людей однакові права, які називаються правами людини. У дітей також є свої права. Вони називаються правами дитини.

Першим документом, який офіційно закріпив права дитини, була Загальна Женевська декларація, прийнята в 1924 році Лігою Націй. Загальна Женевська декларація закріпила за дітьми наступні права: забезпечення нормального розвитку фізично і духовно; у важкі часи перша допомога повинна бути надана дитині; дитина повинна рости і виховуватися в любові і не експлуатуватися; дитина повинна бути впевненою, що якості, які виховуються в ньому, послужать на користь людям.

На основі цього документа пізніше, в 1959 році ООН затвердила ще один документ, який свідчить про захист прав дитини. Декларація прав дитини розширила це розуміння і продиктувала наступні умови для зростання і розвитку дітей: дитина повинна бути захищена від експлуатації; у неї є право на освіту і користування всіма благами суспільства (під ними розумілося житло, їжа, одяг, тобто все необхідне для нормального життя); дітям повинен бути забезпечений соціальний захист, а в родині любов і розуміння; неповноцінна дитина має право навчатися і перебувати в спеціальній установі; захист в цілому від будь-якої дискримінації і приниження.

У 1989 році була прийнята Конвенція ООН про права дитини, яка закріпила повний перелік усіх сучасних прав і свобод дітей. В Конвенції записано: «Кожна дитина становить надзвичайну цінність не лише для своїх батьків, а й для всього світу, саме тому, що вона є унікальною й другої такої немає і не буде».

Конвенція ООН про права дитини – це твої права. Ти можеш не думати про них. Ти можеш не використовувати їх щодня. Втім, ти маєш знати, що вони існують і вони невід’ємні від інших прав, гарантованих тобі державою. Але ти повинен знати, що є права, які не можна змінити. Наприклад, право на турботу і піклування. Також незмінною є константа – всі діти мають рівні права. Ніхто не в праві це відібрати в тебе! Вони – твої!

*Начальник Головного територіального
управління юстиції у Хмельницькій області*

Віктор Худняк

ЧИ ЗОБОВ'ЯЗАНІ ДІТИ ХОДИТИ В ШКОЛУ?

ТАК. Згідно із ст. 53 Конституції України повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Отже, право на освіту одночасно означає, що дитина зобов'язана навчатися у школі, де має отримати знання і навички, які допоможуть стати їй освіченою та культурною людиною.

Отримавши високі знання та навички, молода людина зможе успішно здати ЗНО, вступити до ЗВО на бюджетну форму навчання, здобути перспективну професію й у подальшому знайти цікаву роботу й реалізовувати свої мрії.

ЩО ДЛЯ ТЕБЕ ОЗНАЧАЄ «ПОВНА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА Є ОBOB'ЯЗКОВОЮ?»

Ця норма Конституції України говорить про те, що кожна дитина в нашій державі зобов'язана здобути повну загальну середню освіту незалежно від своїх потреб чи бажань. Закінчивши 9-й клас кожен учень у подальшому має зробити свій вибір для здобуття повної загальної середньої освіти:

- продовжити навчання в 10–11(12) класах й отримати атестат про повну загальну середню освіту;
- продовжити навчання у професійному (професійно-технічному) закладі освіти й здобути разом із повною загальною освітою професію (професійне (професійно-технічне) училище, професійний ліцей тощо).
- продовжити навчання у закладі, який надає фахову передвищу освіту, отримавши й повну середню (коледж).

В ЯКИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МОЖНА ЗДОБУТИ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ?

В Україні розпочато освітню реформу й нові закони передбачають, що здобуття загальної середньої освіти мають забезпечити:

- **початкова школа** – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту;
- **гімназія** – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту;
- **ліцей** – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту.

Початкова школа, гімназія і ліцей можуть функціонувати як окремі юридичні особи або як структурні підрозділи іншого закладу освіти (зокрема закладу загальної середньої освіти I–II, II–III чи I–III ступенів). Ліцеї функціонують, як правило, як самостійні юридичні особи.

ЧИ МОЖУТЬ УЧНІ ЗДОБУВАТИ ОСВІТУ У ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ?

ТАК. МОЖУТЬ. Громадяни України мають право на здобуття повної загальної середньої освіти у приватних закладах освіти. Здобуття повної загальної середньої освіти у закладах освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності має відповідати вимогам державних стандартів загальної середньої освіти.

По завершенні навчання в 11(12) класі у приватному закладі освіти учень отримує державний атестат про повну загальну середню освіту.

ЩО БУДЕ, ЯКЩО УЧЕнь НЕ ПРОДОВЖИТЬ НАВЧАННЯ ПІСЛЯ 9-ГО КЛАСУ?

У випадку, якщо учень після завершення навчання у 9-му класі не продовжив здобуття повної загальної середньої освіти у одному із вище зазначених закладів, його батьки можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за неналежне виконання батьками своїх обов'язків, а підліток повинен бути влаштований в 10-й клас у заклад освіти III ступеня (школа, лицей), який обслуговує територію, де проживає учень, чи у професійний (професійно-технічний) заклад освіти.

ХТО ТАКІ ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ? ЧИ Є МОЖЛИВІСТЬ У НАШІЙ ДЕРЖАВІ ОТРИМАТИ ОСВІТУ ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ?

Відповідно до ширшого розуміння інклюзивної освіти та міжнародних документів, діти з особливими потребами – це особи до 18-ти років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з інвалідністю, діти-біженці, працюючі діти, діти-мігранти, діти – представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД/ВІЛ та інші).

В українському законодавстві термін «діти з особливими освітніми потребами» використовується у вужчому розумінні інклюзивної освіти й охоплює дітей з порушеннями психофізичного розвитку та дітей з інвалідністю.

Усі заклади системи дошкільної, загальної середньої, професійної та вищої освіти повинні бути інклюзивними, тобто забезпечувати максимальну участь в освітньому процесі для всіх його учасників, у тому числі для дітей/осіб з особливими потребами.

Для навчання дітей з особливими освітніми потребами заклади загальної середньої освіти на підставі звернення батьків дитини або осіб, які їх замінюють, утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи.

Оскільки в Україні інклюзивна освіта все ще знаходиться на етапі свого становлення, інклюзивними навчальними закладами називають ті, в яких навчаються діти з порушеннями розвитку в інклюзивних групах/класах, забезпечуються усі необхідні умови (пандус, облаштовані туалети, ліфти, парти, шкільне обладнання, додаткові фахівці (педагоги, лікарі ...), спеціальні навчальні та корекційні програми ...).

Здобуття повної загальної середньої освіти для таких категорій дітей забезпечують також такі спеціальні заклади освіти:

- **спеціальна школа** – заклад загальної середньої освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку;
- **санаторна школа** – заклад загальної середньої освіти з відповідним профілем для дітей, які потребують тривалого лікування;
- **школа соціальної реабілітації** – заклад загальної середньої освіти для дітей, які відповідно до рішення суду потребують особливих умов виховання;
- **навчально-реабілітаційний центр** – заклад загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку.

В ЯКИХ ДОКУМЕНТАХ ЗАПИСАНІ ПРАВА УЧНІВ?

Права учнів зазначені у різних документах. Найважливішими з них є Конституція України, Закон України «Про освіту» та Закон України «Про загальну середню освіту». Права учнів також зазначаються в статуті кожного закладу освіти. Ці документи є обов'язковими для всіх.

У більшості освітніх закладів існують «Правила для учнів», які, як правило, укладаються й приймаються дорослими й часто порушують норми законів й права учнів на користь дорослих...

Але, якщо такі правила розроблені на основі законів спільно з учнями й адаптовані до потреб школи й реально захищають інтереси всіх учасників освітнього процесу, то вони будуть дієвими і корисними!

ЯКІ ПРАВА МАЮТЬ УЧНІ?

Стаття 53 Закону України «Про освіту» зазначає, що здобувачі освіти мають право на:

- навчання впродовж життя та академічну мобільність;
- індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, зокрема, через вільний вибір видів, форм і темпу здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін та рівня їх складності, методів і засобів навчання;
- якісні освітні послуги;
- справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- відзначення успіхів у своїй діяльності;
- свободу творчої, спортивної, оздоровчої, культурної, просвітницької, наукової і науково-технічної діяльності тощо;
- безпечні та нешкідливі умови навчання, утримання і праці;
- повагу до людської гідності;
- захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти;

- користування бібліотекою, навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою інфраструктурою закладу освіти та послугами його структурних підрозділів у порядку, встановленому закладом освіти відповідно до спеціальних законів;
- доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій, що використовуються в освітньому процесі та науковій діяльності;
- забезпечення стипендіями у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- трудову діяльність у позанавчальний час;
- збереження місця навчання на період проходження військової служби за призовом та/або під час мобілізації, на особливий період;
- особисту або через своїх законних представників участь у громадському самоврядуванні та управлінні закладом освіти;
- інші необхідні умови для здобуття освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами та із соціально незахищених верств населення.

Ці права є базовими. Кожен заклад освіти має право адаптувати їх і доповнювати відповідно до своїх особливостей, потреб тощо й легалізувати (робити обов'язковими у відповідному закладі освіти) у своєму статуті.

ЯКИМИ Є ОBOB'ЯЗКИ УЧНІВ (ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ)?

Здобувачі освіти зобов'язані:

- виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуючись принципу академічної доброчесності, та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти;
- поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;
- відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля;
- дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за його наявності).

ЩО БУДЕ ЯКЩО УЧЕНЬ БЕЗ ПОВАЖНИХ ПРИЧИН НЕ ВІДВІДУЄ ШКОЛУ?

Батьки і школа несуть відповідальність за дітей (учнів). Школа – у час, коли учень має перебувати на навчанні відповідно до режиму роботи закладу на розкладу уроків.

Відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів» (№684, від 13.09.2017) визначено порядок механізму обліку дітей шкільного віку та учнів, що ведеться з метою забезпечення здобуття ними загальної середньої освіти.

Норми цієї постанови визначають правила обліку учнів під час навчання в освітньому закладі, правила пов'язані із обліком при переведенні учня в інших заклад, чи виїзді на постійне місце проживання за кордон тощо.

Якщо учень відсутній на одному чи на кількох уроках, чи протягом всього навчального дня (кількох днів) заклад освіти має мати інформацію про причини відсутності.

Такими причинами можуть бути:

- хвороба,
- сімейні обставини,

- візит до лікаря,
- лікування в санаторії,
- візит до військомату чи інших органів державної влади або самоврядування, тощо.

Причини відсутності учня на навчальних заняттях підтверджуються відповідною медичною довідкою закладу охорони здоров'я або письмовим поясненням батьків (одного з батьків) учня чи інших законних представників (для учнів, які не досягли повноліття) або учня (для повнолітніх учнів), що зберігаються в його особовій справі протягом поточного навчального року.

Якщо учень не відвідує школу без поважних причини батьки учня мають бути повідомлені про це, оскільки саме батьки повинні забезпечити перебування учня в закладі освіти й несуть за це відповідальність.

Якщо такі ситуації повторюються і є систематичними, а батьки не реагують належним чином, то керівництво школи має право звернутися до правоохоронних органів для притягнення батьків до відповідальності за невиконання своїх обов'язків.

У разі відсутності учнів, які не досягли повноліття, на навчальних заняттях протягом 10 робочих днів підряд з невідомих або без поважних причин заклад освіти невідкладно надає відповідному територіальному органу Національної поліції та службі у справах дітей дані таких учнів для провадження діяльності відповідно до законодавства, пов'язаної із захистом їх прав на здобуття загальної середньої освіти.

Наслідками з таких ситуацій можуть бути як притягнення батьків до адміністративної відповідальності, так і позбавлення батьківських прав.

ЧИ ЗОБОВ'ЯЗАНІ УЧНІ НОСИТИ ШКІЛЬНУ ФОРМУ? ЧИ МОЖНА ПРИХОДИТИ У ШКОЛУ В ДЖИНСАХ, ФАРБУВАТИСЯ, НОСИТИ ПРИКРАСИ ТОЩО?

В жодному законі чи іншому нормативному акті якими керується школа не має вказівок, зобов'язань чи обмежень щодо форми, одягу, прикрас ...

У кожному закладі освіти в правилах перебування дітей у школі, які можуть бути прописані у статуті чи інших внутрішньошкільних документах зазначається, що учні до школи мають приходити чистими, охайними тощо.

Проте, якщо вищий колегіальний орган закладу освіти, – загальношкільна конференція, – прийме вмотивоване рішення про запровадження шкільної форми легітимним шляхом після обговорення усіма учасниками освітнього процесу із урахуванням думок і побажань, то така форма може бути запроваджена у закладі.

Проте ніхто не може зобов'язати учня та його батьків купувати та носити таку форму.

Не можна забороняти таким учням відвідувати школу чи уроки, впливати на них погрозами чи поганими оцінками.

В таких ситуаціях діє лише сила переконання...

ЧИ МОЖЕ АДМІНІСТРАЦІЯ ШКОЛИ (ЧЕРГОВИЙ ВЧИТЕЛЬ) НЕ ПУСТИТИ УЧНЯ В ШКОЛУ, ТОМУ ЩО ВІН ПРИЙШОВ НЕ В ШКІЛЬНІЙ ФОРМІ (ЯКЩО ТАКА У ЗАКЛАДІ ВВЕДЕНА), АБО У ІНШОМУ ОДЯЗІ, ЯКИЙ, НА ДУМКУ ПЕДАГОГА НЕ Є ВІДПОВІДНИМ Й ДОПУСТИМИМ ДЛЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ (ДЖИНСИ, СПОРТИВНІ ШТАНИ, КОРОТКА СПІДНИЦЯ, КРОСІВКИ, ТОЩО)?

НІ, НЕ МОЖЕ, оскільки, ще раз повторимось: в жодному законі чи іншому нормативному акті якими керується школа не має вказівок, зобов'язань чи обмежень щодо форми, одягу, сережок, зовнішнього вигляду...

Заборона відвідувати школу під таким приводом є порушенням права на освіту!

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ НЕ ПУСТИТИ УЧНЯ НА УРОК ТОМУ ЩО ТОЙ СПІЗНИВСЯ НА 3, 5, 10, 25 ХВИЛИН, ЧИ НЕ ВЗЯВ З СОБОЮ НА УРОК ПІДРУЧНИК З ІНОЗЕМНОЇ ЧИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗОШИТ, ТОЩО....)?

НІ, НЕ МОЖЕ, оскільки тоді педагог позбавить учня права на освіту.

Проте й учень зобов'язаний вчасно приходити на урок.

Тому після уроку (а не під час нього) педагог має право встановити причину запізнення. У разі відсутності поважної причини (лікарня, хвороба, транспорт тощо) чи не бажання учня спілкуватися про причини запізнення, педагог має право доповісти про це класному керівнику, заступнику директора, директору.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ ВИГНАТИ УЧНЯ З УРОКУ, ЯКЩО ОСТАННІЙ ПОРУШУЄ ДИСЦИПЛІНУ, НЕ ПРАЦЮЄ НА УРОЦІ, ГРАЄ ІГРИ НА СМАРТФОНІ ТОЩО?

НІ, НЕ МАЄ, оскільки тоді педагог позбавить учня права на освіту.

Питання навчання, дисципліни, поведінки учнів під час уроку також слід обговорювати в позаурочний час із усіма учасниками освітнього процесу, в тому числі і з батьками учня.

Проте, учень не повинен порушувати дисципліну на уроці, заважати іншим.

У разі відсутності змін у поведінці учня, відсутності реакції батьків, неодноразових повторень таких ситуацій, батьки учня можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за ст.184 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей».

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ СТАВИТИ ОЦІНКИ В ЖУРНАЛ З ПРЕДМЕТУ ЗА ПОВЕДІНКУ? ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ ЗАНИЖУВАТИ ОЦІНКУ В ЗВ'ЯЗКУ ІЗ «ПОГАНОЮ» ПОВЕДІНКОЮ УЧНЯ НА УРОЦІ?

НІ, НЕ МАЄ. Оцінювання навчальних досягнень учня кожен педагог повинен здійснювати відповідно до «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів» як загальних (затверджені наказом МОН), так і розроблених для кожного навчального предмету. Ці критерії чітко визначають рівні навчальних досягнень учнів від початкового до високого, та вимоги до знань, умінь і навичок учнів за якими виставляються бали від 1 до 12.

Тому зменшуючи чи збільшуючи оцінку учневі за поведінку, вчитель порушує законодавство.

Виставлення оцінки за поведінку з предмету в шкільний журнал не передбачена Критеріями й тому є теж грубим порушенням.

ЧИ ПОВИННІ УЧНІ ПРИБИРАТИ В КЛАСІ НА ПЕРЕРВАХ ТА ПІСЛЯ УРОКІВ (ВОЛОГЕ ПРИБИРАННЯ)?

У статті 53 Закону України «Про освіту» записано: «Залучення здобувачів освіти під час освітнього процесу до виконання робіт чи до участі у заходах, не пов'язаних з реалізацією освітньої програми, забороняється ...».

Ст. 43 Конституції України визначає, що: «Використання примусової праці забороняється».

Це означає, що жоден учень не зобов'язаний брати участь у шкільних суботниках чи прибирати в класі. Цю роботу має виконувати прибиральниця, двірник на заробітну плату яких виділяються кошти з бюджету.

Проте, законодавство не забороняє школярам за власною ініціативою і бажанням провести суботник з метою благоустрою пришкольньої території, взяти участь в генеральному прибиранні школи тощо.

Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання закладів загальної середньої освіти (ДСанПіН 5.5.2.008-01), розділ 12 «Санітарно-гігієнічна освіта учнів, формування здорового способу життя, самообслуговування»:

«...У процесі самообслуговування учні можуть виконувати прибирання класів, кабінетів, лабораторій:

- наприкінці кожного дня (учні 5-12 кл.);
- генеральне прибирання кожного тижня і місяця (учні 9-12 кл.)

Тривалість самообслуговування для учнів 2-4 класів у закладі загальної середньої освіти не повинна перевищувати 1 години на тиждень, а для учнів 5-12 класів – 2 години на тиждень. Одноразова тривалість роботи із самообслуговування не

повинна перевищувати для учнів 2-4 класів 30 хвилин, 5-9 класів – 45 хвилин, 10-12 класів – 1,5 години.

Роботу необхідно проводити у спеціальному одязі. Усі види прибирання здійснюються лише вологим методом з наступним провітрюванням приміщень. У навчальному приміщенні необхідно передбачити місце для зберігання прибирального інвентарю, спецодягу та мила. Миття підлоги дозволяється школярам з 10 років при обов'язковому використанні швабри».

Отже, Державні санітарні правила і норми не зобов'язують виконувати роботи по самообслуговуванню, а тільки вказують на можливість виконання.

Якщо ж учні не бажають прибирати, а їх змушують, то їхні батьки можуть звернутися до директора школи із письмовою заявою, в управління (департамент освіти), а за відсутністю реакції із вище зазначених органів – в суд.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Японія.

Японські учні щодня після уроків повністю самостійно прибирають школу: класні кімнати, коридори, актові зали і навіть туалети. Участь у цьому беруть не лише чергові, а й усі діти в кожному класі. Прибиральників у місцевих школах немає зовсім.

Японці вважають, що це один з методів виховати в дітей відповідальність за покладену на них роботу, спосіб навчити працювати в команді та піклуватися про оточуючих.

Вчителів підтримують і місцеві психологи: мало хто захоче приліпити жуйку під парту чи обмалювати стіни, коли знає, що сам же буде все це чистити та мити після уроків.

Фінляндія.

У фінських школах учні не мають обов'язків з прибирання, однак виконують практичні роботи, на яких вчать мити, пиლოსосити, чистити, замітати та прати.

Учням дають усі необхідні знання з цих тем на уроках господарювання. А щоб закріпити теорію на практиці, можуть долучати дітей до нескладних робіт у школі.

Дітям пояснюють, що вони повинні вміти створювати комфортні умови для навчання й життя.

Швеція.

Шведи проти того, щоб змушувати дітей прибирати в школах. Вчителі і батьки тут вважають, що це може позбавити дітей щасливого дитинства. Отож на перервах та після уроків діти можуть відпочивати, гратися на вулиці та розважатися так, як забажають.

У Швеції впевнені, що привчати дітей до порядку та чистоти дорослі мають лише власним прикладом.

Так, раз на рік у школах проходить «велике весняне прибирання», коли шкільні подвір'я приводять до ладу після зими. Однак, працюють там, в основному, вчителі та адміністрація. Для дітей це більше пікнік, де вони просто грають на свіжому повітрі.

ЧИ ПОВИННІ УЧНІ ЧЕРГУВАТИ У ЇДАЛЬНІ (ПІД ЧАС УРОКІВ НАКРИВАТИ НА СТОЛИ ТА ПРИБИРАТИ)?

НІ, НЕ ПОВИННІ. Під час уроків учні мають бути на уроках, а на перервах мають право відпочивати.

У цій ситуації також діють стаття 53 Закону України «Про освіту» та ст. 43 Конституції України.

Відповідно до законодавства, в їдальні мають право працювати особи у спеціальному одязі, які пройшли медичний огляд (працівники їдальні проходять такий огляд щоквартально) й отримали допуск до роботи. Учні такі огляди не можуть проходити. Також, слід зауважити, що під час чергування в їдальні учні можуть наражатися на різні небезпеки: гарячі страви чи напої, колючі та ріжучі предмети, ризик отримати травму через бите скло, тощо.

Кількість персоналу в шкільній їдальні визначається штатним розписом школи, й особи, які працюють в шкільній їдальні, отримують за цю роботу заробітну плату з бюджету.

ЧИ ПОВИННІ УЧНІ ЧЕРГУВАТИ НА ПЕРЕРВАХ У КОРИДОРАХ, РЕКРЕАЦІЯХ?

НІ, НЕ ПОВИННІ. Перерва є вільним часом учня і він може розпоряджатися цим часом як вважає за потрібне. Спроби у закладах освіти закріпити такі обов'язки учнів в статутах, правилах внутрішнього розпорядку, правилах для учнів є незаконними і їх завжди можна оскаржити звернувшись до директора школи, в управління чи в суд.

Не можуть внутрішні документи закладу освіти суперечити чинному законодавству, в тому числі Конституції України. Якщо такі суперечки є, то батькам та учня слід керуватися законодавством України.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ НЕ ВІДПУСКАТИ УЧНЯ З УРОКУ, ЯКЩО ОСТАННІЙ ПРОСИТЬ ПРО ЦЕ ПЕДАГОГА?

НІ, НЕ МАЄ.

Причин щоб вийти з класу під час уроку може бути багато, – від головного болю, тошноти, спраги, до потреби сходити в туалет.

Заборона учневі вийти з класу під час уроку може мати дуже серйозні і складні наслідки від фізичного до психологічного стану.

Такі дії вчителя можуть бути визнані «нелюдським поведженням» (відмова в задоволенні основних потреб) й порушенням ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка проголошує: **«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поведженню або покаранню».**

Проте, варто зазначити, що інколи учні зловживають такими проханнями чи намагаються симулювати головний біль чи інші ускладнення здоров'я намагаючись піти в медичний кабінет.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Дії вчителя, який не дозволив учню вийти в туалет під час уроку, можуть бути визнані судом як аморальна поведінка та жорстоке поведження, за які він має бути покараний і навіть звільнений.

Роман Бондаренко у блозі на Фейсбук пояснює, що дитина має право виходити в туалет, навіть не піднімаючи руку і не проголошуючи на весь клас своє прохання.

«Дитячий сором, біль, фізіологічні і моральні травми. Заради чого? Щоб привчити до дисципліни, чи, може, щоб насолодитися владою над меншими і слабшими. Як же людяність, доброта, любов? Цього мають навчати в школі чи, може, ненависті до вчителів? Не кажіть потім: «Ви не поважаєте вчителів. Ви погано виховуєте дітей», – пише юрист.

Так, у Рогатині Івано-Франківської області вчитель у 2013 році не відпустив ученицю в туалет, унаслідок чого вона зазнала «фізичного болю та психологічних страждань». За скаргою батьків до суду вчителя звільнили.

Такий вчинок, на думку суддів, виглядає як знуцання над неповнолітньою особою, яка залежна від учителя через формальні стосунки між ними.

Апеляційний суд, до якого звернувся вчитель за скасуванням вироку, не задовольнив його позов і визнав рішення суду першої інстанції справедливим.

(Джерело:https://humanrights.org.ua/material/vchitel_jiakij_ne_vidpustiv_uchnija_v_tualet_na_uroci_mozhe_buti_pokaranij_za_zakonom__iurist)

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ (КЛАСНИЙ КЕРІВНИК) ВІДПРАВЛЯТИ УЧНЯ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА МЕЖІ КЛАСУ (ШКОЛИ), ЩОБ ТОЙ ПРИДБАВ ЩОСЬ ЧИ ЗРОБИВ КСЕРОКС ДЛЯ ПЕДАГОГА ОСОБИСТО, ЧИ КЛАСНИХ ПОТРЕБ У ШКІЛЬНІЙ ЇДАЛЬНІ, БУФЕТІ, КІОСКУ, ІНШОМУ МАГАЗИНІ ЗА МЕЖАМИ ШКОЛИ?

НІ, НЕ МАЄ. Під час освітнього процесу учні мають перебувати на уроках. Норми згаданих вище статей законів і Конституції України розповсюджуються й на ці випадки.

Під час перебування учня, у школі відповідно до режиму школи (з першого до останнього уроку), відповідальність за життя та здоров'я учня несе заклад освіти.

Якщо під час виконання такого доручення вчителя чи класного керівника учень завдасть якусь шкоду (скоїть правопорушення) чи сам стане жертвою (щодо нього буде скоєно правопорушення, наприклад буде пошкоджено його одяг, телефон чи інше майно), то відповідальність в таких ситуаціях буде нести педагог (заклад освіти), за дорученням якого діяв учень. Наприклад, батьки учня не повинні будуть відшкодовувати завдану ним шкоду, а таке зобов'язання буде покладено на заклад освіти.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ (КЛАСНИЙ КЕРІВНИК) ЗАСТОСОВУВАТИ ДО УЧНЯ ФІЗИЧНУ СИЛУ (ШТОВХАТИ, ДАВАТИ СТУСАНИ, БИТИ ПІДРУЧНИКОМ ЧИ РУКОЮ), ЯКЩО УЧЕнь ПОРУШУЄ ДИСЦИПЛІНУ ПІД ЧАС УРОКУ ЧИ НА ПЕРЕРВІ?

НІ, НЕ МАЄ. Такі дії однозначно є правопорушеннями, за які може наставати кримінальна чи адміністративна відповідальність. За Кримінальним кодексом України такі дії можуть бути визнані як «тілесні ушкодження», за які передбачено кримінальні покарання (ст.125). Кримінальна справа в таких ситуаціях порушується за скаргою як самого потерпілого, так і його представників.

У випадку кваліфікації таких дій «дрібним хуліганством» (ст. 173), відповідальність настає за Кодексом України про адміністративні правопорушення».

Також Кодекс законів України про працю такі дії педагога (працівник, який виконує виховні функції) визначає як «аморальний проступок» (ст. 41) й надає право роботодавцю звільнити вчителя.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ (КЛАСНИЙ КЕРІВНИК) КРИЧАТИ НА УЧНІВ, обзивати, ображати, вживати принизливі фрази-штампи тощо, якщо учень не виконує вказівок педагога, або порушує дисципліну під час уроку чи на перерві?

Чи має право вчитель називати учнів, до прикладу негідниками, недоумками тощо?

НІ, НЕ МАЄ.

Стаття 28 Конституції України встановлює: «Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню».

Із спогадів учнів

Зі мною вчився повненький хлопець. Учитель із військової підготовки звертався до нього не інакше, як: «Фікса ти жирна». Решту називав «маминими каліками» і «даунами».

У мене так класна керівничка робила. Коли хтось із учнів виходив із класу, одразу починала обговорювати: яка фігура, у що одягнений, на скільки погладшав...

Ще в нас був математик, який кидався стільцями і малював учням на чолі хрести, якщо ті займалися не тим, чим треба.

Знайома Аня в 11 класі весь рік готувалася до вступних іспитів. З біології отримала 198 балів, а в таблиці з цього предмету мала 9. Вчителька до неї підійшла і сказала: «Ти дурна і тобі просто пощастило». Весь час занижувала оцінки тому, що Аня могла заперечити вчителю.

Такі діє педагогів є приниженням честі та гідності учнів. Вони безумовно спричиняють страждання учням і є психологічним насиллям.

Стаття 5 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод говорить про те, що: «Кожен має право на свободу та особисту недоторканість», в тому числі психологічну недоторканність. Психологічна недоторканність передбачає захищеність особи від: погроз на її адресу, залякування, шантажування її, інших способів придушення її волі, різноманітних видів впливу на її підсвідомість.

Такі дії педагога можуть бути визнані аморальним вчинком й керівництво школи матиме всі підстави для звільнення.

Батьки учня мають право звернутися в судовому порядку із вимогою відшкодування моральної компенсації, оскільки дитина переживала моральні страждання.

Положення п. 2 ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України передбачає, що моральна шкода полягає у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої.

Не виправдовуючи педагога, слід зазначити, що досить часто до таких його дій призводить поведінка учнів на уроці, які заважають іншим, тим самим порушуючи право на освіту своїх однокласників. Тому важливо, щоб і учні усвідомлювати протиправність своїх дій, за які теж може наставати юридична відповідальність у більшості випадків їхніх батьків за неналежне виконання своїх обов'язків.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ, КЛАСНИЙ КЕРІВНИК, ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА, ДИРЕКТОР ПОГРОЖУВАТИ ВИКЛЮЧЕННЯМ ІЗ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ УЧНЕВІ ЗА ПОРУШЕННЯМ НИМ ДИСЦИПЛІНИ (спізнення на уроки, порушення дисципліни на уроках та перервах)?

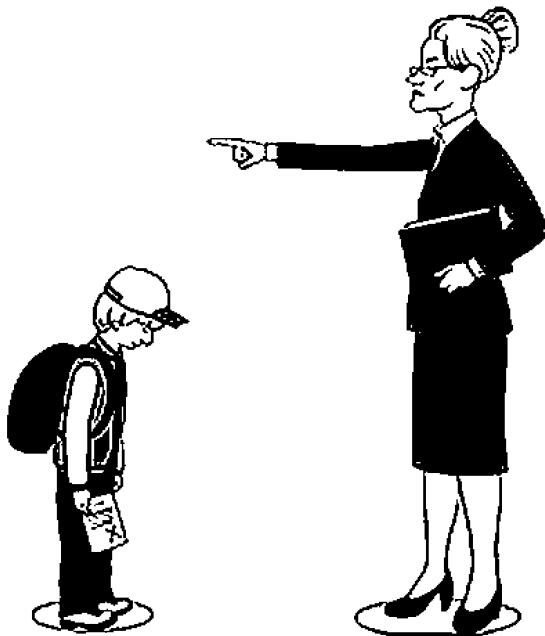
Законодавством України не передбачено виключення учнів зі школи, навіть якщо учень систематично пропускає заняття, має незадовільні оцінки чи порушує навчальну дисципліну. Виключення учня зі школи є порушенням гарантованого Конституцією та законодавством України права на отримання повної загальної середньої освіти.

Відрахувати учня зі школи без згоди батьків або осіб, які їх замінюють, заклад загальної середньої освіти права не має.

Є певні обставини, за якими все ж учень може бути виключений зі школи: якщо дитина навчається у гімназії, ліцеї, колегіумі, спеціалізованій школі з поглибленим вивченням окремих предметів, можливе відрахування у випадку, якщо за підсумками річного оцінювання дитина має початковий рівень досягнень у навчанні хоча б з одного профільного предмета.

Відповідно до наказу МОН від 13.04.2011 р. №329, початковий рівень за 12-ти бальною шкалою – результат річного оцінювання – 1, 2, 3 бали.

У такому випадку, про можливе відрахування батьки учня (особи, які їх замінюють) повинні бути поінформовані не пізніше, ніж за один місяць у письмовій формі. У двотижневий строк до можливого відрахування письмово повідомляється орган управління освітою за місцем проживання учня. За сприяння відповідного органу управління освітою такі учні переводяться до іншого закладу освіти.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ, КЛАСНИЙ КЕРІВНИК, ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА, ДИРЕКТОР ПОГРОЖУВАТИ ВИКЛЮЧЕННЯМ ІЗ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ УЧНЕВІ ЗА НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНЯ?

Жоден працівник освітнього закладу не має права «залакувати» учнів, оскільки такі дії можуть бути визнані як «поводження, яке принижує людську гідність», й порушенням ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка проголошує про те, що: *«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».*

Проте, якщо є підстави, для виключення учні із школи (див. попереднє питання), то керівництво школи має право діяти відповідно до чинного законодавства.

ЧИ МОЖНА УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ ЗАЛУЧАТИ ДО ПРИБИРАННЯ ТЕРИТОРІЇ КЛАСУ, ШКОЛИ, ПРИШКІЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ?

НІ, НЕ МОЖНА. «Залучення отримувачів освіти під час освітнього процесу до виконання робіт або до участі в заходах, не пов'язаних з реалізацією освітньої програми, забороняється», – говорить частина 5 статті 53 Закону України «Про освіту».

Виняток зроблено лише для особливих випадків, передбачених рішенням Кабміну. Наприклад, для мобілізаційних заходів.

Так, що під час уроків відправляти дітей на суспільно корисні роботи школа не має права.

Роботи, до яких можна залучати школярів, перераховуються в «Державних санітарних правилах і нормах влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів». Там сказано, що учні можуть:

- прибирати класи, кабінети і лабораторії;
- доглядати за квітами;
- прибирати територію школи.

Але все це можливо лише в позаурочний час та за згодою й бажанням учнів.

Якщо в статуті закладу освіти, чи іншому внутрішкільному документі прописано, що учні повинні прибирати школу, то це не означає, що вони мають це обов'язково робити. Вони це можуть робити виключно за своїм бажанням і можливостями, у іншому випадку такі примусові дії можуть бути визначені як «примусова праця», що категорично заборонено Конституцією України.

Категорично заборонено залучати учнів до прибирання за територією школи (міські парки, берега річок, тощо), навіть, якщо вона прилегла до закладу освіти. За прибирання таких територій відповідають комунальні служби, конкретні посадові особи.

Інша справа, якщо самі учні захочуть зробити своє місто чистішим і організувати суботник, – тоді віник їм до рук, але тільки у вільний час і тільки за власною ініціативою.

ЧИ МОЖНА УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ НАПРАВЛЯТИ У КІНОТЕАТРИ ТА ТЕАТРИ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ ФІЛЬМІВ ТА ВИСТАВ?

НІ, НЕ МОЖНА. «Залучення отримувачів освіти під час освітнього процесу до виконання робіт або до участі в заходах, не пов'язаних з реалізацією освітньої програми, забороняється», – говорить частина 5 статті 53 Закону України «Про освіту».

Проте не буде порушенням законодавства, якщо, наприклад, під час уроків української літератури учні відвідують і переглядають відповідний художній фільм чи спектакль за твором письменника. Чи під час уроку (уроків) історії учні пішли на перегляд історичного фільму по темі, яку вони вивчають, чи незабаром будуть вивчати. Не буде порушенням, якщо під час класної години учні відвідують спектакль чи фільм із виховною метою.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ ПІСЛЯ ДЗВІНКА ЗАТРИМУВАТИ УЧНІВ НА ПЕРЕРВІ?

НІ, НЕ МАЄ.

Є різні причини чому педагоги затримують дітей після дзвінка. Одні вчителі кажуть, що дзвоник це для них, а не для учнів. Є такі педагоги, які домашні завдання задають виключно на перервах. Є педагоги, які продовжують урок після дзвоника, тому що потрібно закінчити вирішувати приклад, дописати вправу, конспект, тощо. Є такі педагоги, які розпочинають написання самостійної роботи, яка розрахована на 20 хвилин за 10 хвилин до завершення уроку, тому що вони не встигли, тому що вони затрималися на перерві...

Все це є особисті проблеми педагога, які не слід перекладати на плечі дітей.

Державні санітарні норми та режим роботи закладу чітко визначають тривалість уроку 45 хвилин і чітко визначають його початок й завершення.

Тому жодних причин чи підстав, відповідно до чинного законодавства, продовжувати урок на перерві у педагога не має.

Дзвоник на перерву означає завершення уроку як для учнів, так і для вчителя.

Затримування учнів під час перерви є порушення вчителем санітарних норм та режиму роботи школи й права учнів на відпочинок.

У разі таких дій учні та їхні батьки можуть звертатися до директора школи, а за відсутності реакції – до управлінь (департаментів) освіти, а якщо вже це не допоможе, то звертатися до суду.

За такі дії педагога може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи звільнено з посади.

ЧИ МАЮТЬ ПРАВО ВЧИТЕЛІ ПЕРЕКРУЧУВАТИ ПРИЗВИЩА УЧНІВ?

НІ, НЕ МАЮТЬ. У шкільному житті трапляються випадки, коли педагог несвідомо чи свідомо «перекручує» прізвище дитини.

Якщо педагог зробив це не свідомо, наприклад при зустрічі вперше під час знайомства із класом, то розумним і правильним вчинком буде вибачитися із поясненням причини (нерозбірливий почерк в журналі).

Якщо ж педагог робить це час від часу, кожного разу «перекручуючи» прізвище учня, наприклад тому що цей учень порушує дисципліну, чи не виконує домашні завдання, чи спізнюється на уроки, а досить часто, інші учні класу бурхливо реагують на такі слова вчителя й «перекручене» прізвище може «причепитися» до учня як негативне прізвисько, то такі дії вчителя можуть бути кваліфіковані як «приниження людської гідності», за які передбачена відповідальність в українському та міжнародному законодавстві: цивільно-правова (відшкодування моральної шкоди), дисциплінарна (догана або звільнення).

ЧИ МАЮТЬ ПРАВО ПЕДАГОГИ РОЗГОЛОШУВАТИ ОСОБИСТУ ІНФОРМАЦІЮ ПРО УЧНІВ У КЛАСІ, ШКОЛІ?

ЧИ МАЄ ПРАВО МЕДИЧНА СЕСТРА В КЛАСІ НАЗИВАТИ ДІАГНОЗИ ХВОРОБ УЧНІВ?

НІ. ЦЕ КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЕНО.

Закон України «Про захист персональних даних» говорить про те, що «персональні дані - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу».

До персональних даних можна віднести будь-які відомості, за якими ідентифікується або може бути ідентифікована фізична особа, зокрема: прізвище, ім'я, по батькові, адреса, телефони, паспортні дані, національність, освіта, сімейний стан, релігійні та світоглядні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи.

Які персональні дані найчастіше розголошуються педагогами у школі (свідомо чи не свідомо):

- інформація про стан здоров'я (хвороби дітей, в тому числі вроджені вади, діагнози, щеплення, факт звернення за медичною допомогою, курси лікування, виявлені діагнози, відомості одержані при її медичному обстеженні, тощо);
- особиста інформація (телефон, адреса, паспортні дані, національність, релігійні переконання);
- сімейний та матеріальний стан (інформація про розлучення чи одруження батьків, майновий стан тощо).

На жаль, педагоги нерідко ігнорують ці вимоги, що є порушенням Конституції України та законів України й призводить до конфліктів серед дітей до зміни ставлення один до одного тощо.

За такі дії законодавство передбачає юридичну відповідальність, в тому числі кримінальну.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ ЗАЛЯКУВАТИ ЧИ ШАНТАЖУВАТИ УЧНІВ ОЦІНКАМИ ЧЕРЕЗ НЕБАЖАННЯ БРАТИ УЧАТЬ У ОЛІМПІАДАХ, КОНКУРСАХ, ТОЩО?

НІ, НЕ МАЄ. Участь в олімпіадах, конкурсах чи змаганнях є особистою добровільною справою кожного учня. Тому учень сам обирає, до прикладу, в яких шкільних олімпіадах йому брати участь, а в яких ні. Він може не брати участь в жодній, і навпаки, у всіх.

Також вчитель не має права заборонити учневі брати участь в олімпіаді через свої власні уподобання чи низький, на думку вчителя, рівень успішності.

Участь в олімпіадах – це право учня надане йому законодавством України про освіту.

Оцінювання знань з кожного предмету відбувається відповідно до вимог, про які ми вже говорили, тому не бажання учня брати участь в олімпіаді не може мати наслідком зниження оцінок, а залякування та шантажування може бути визнано **«нелюдським поводженням, що принижує гідність особи»**.

Проте, якщо учень брав участь в олімпіаді й вирішив достатню кількість завдань чи став призером або переможцем це може

бути підставою для виставлення додаткових оцінок високого рівня чи зарахування самостійної (контрольної) роботи з відповідного предмету у якості стимулу (підтримки) учня.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ (ЗАВУЧ, ДИРЕКТОР, КЛАСНИЙ КЕРІВНИК) ПЕРЕВІРЯТИ РЮКЗАК/СУМКУ УЧНЯ НА НАЯВНІСТЬ РЕЧЕЙ, ЯКІ НА ЇХ ДУМКУ, НЕ ПОВИННІ БУТИ В НЬОМУ (сигарети, пиво, наркотики, зброя)?

НІ, НЕ МОЖЕ.

Здебільшого вчителі це роблять із «благими» намірами, метою яких є запобігти поширенню сигарет чи алкоголю, які є заборонені не лише в школі, запобігти їх вживанню неповнолітніми.

Але портфель (рюкзак) учня є його особистою річчю, як і куртка чи пальто.

Законодавство України чітко визначає хто, чому і за яких обставин може оглядати особисті речі:

В українському законодавстві передбачено такі поняття:

- «особистий огляд і огляд речей» (ст. 264 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- «особистий огляд і огляд речей» (ст. 340 Митного кодексу – відмінний за змістом порядок, але який не здійснюється Національною поліцією);
- «обшук особи» (ч. 3 ст. 208, ч. 5 ст. 236 Кримінального процесуального кодексу);
- «особистий обшук» (ч. 8 ст. 191, ч. 6 ст. 208 Кримінального процесуального кодексу);
- «поверхнева перевірка» (ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»).

Всі ці вище перелічені дії мають право здійснювати виключно працівники правоохоронних органів: національної поліції, прикордонники, митники, СБУ, тощо.

Отже працівників закладів освіти у цьому переліку не має.

Тому вони не мають права на такі дії, а у випадку спроб, – такі дії можуть бути визнані втручанням в особисте життя й незаконним обшуком, за що передбачено різні види відповідальності.

Якщо ж педагог (директор, заступник директора) мають підтверджуючі факти (підозри) можливої присутності в рюкзаці школяра заборонених речей (алкоголь, наркотики, сигарети, вибухівка, зброя), то вони повинні звернутися до поліції, а поліцейські, в свою чергу, із дотриманням чинного законодавства, мають право здійснювати такий огляд.

ЧИ МАЄ ПРАВО ВЧИТЕЛЬ ПІД ЧАС УРОКУ ЗАБИРАТИ ОСОБИСТІ РЕЧІ В УЧНЯ (смартфон, планшет, художню книгу, журнал...)?

НІ, НЕ МАЄ.

До таких дій вчителі вдаються через те, що учні використовують гаджети та інші речі під час уроку для власних розваг й заважають проводити урок вчителю. Як правило, вчитель каже, що поверне річ після уроку або поверне батькам, розраховуючи на виховну співбесіду з останніми.

Проте смартфон та інші перераховані речі є приватною власністю учня.

Конституція України забороняє незаконно позбавляти права власності особу. Всупереч волі та бажанню людини це може відбутися, як правило, за рішенням суду.

Тимчасово майно може бути вилучено теж лише компетентними правоохоронними органами відповідно до законодавства.

Тому у педагога немає жодних законних підстав вчиняти такі дії. Батьки учня можуть оскаржити такі дії як зверненням до директора, так і до поліції. Наслідками таких звернень може бути попередження, догана, звільнення.

Проте, якщо учні порушують дисципліну на уроці використовуючи гаджети чи інші власні речі заважають іншим учням та педагогу проводити урок, вчитель теж має право адекватно, відповідно до чинного законодавства, реагувати на такі дії: доповідні на ім'я директора, а у разі повторного (систематичного) вчинення таких дій учнем керівництво школи має право звертатися до правоохоронних органів щодо притягнення батьків учня до відповідальності за не виконання ними своїх обов'язків.

Але самим оптимальним вирішенням таких проблем було б встановлення домовленостей та правил між вчителями та учнями щодо використання гаджетів на уроках, а не скарги чи судові позови...

НЕРІДКО ВЧИТЕЛІ ЗАДАЮТЬ ВЕЛИЧЕЗНУ КІЛЬКІСТЬ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ. Це може бути понад 15-20 прикладів чи задач з математики або фізики, багато вправ з української чи англійської мови, інші письмові завдання з усних предметів. ЧИ Є ЗАКОННИМИ ТАКІ ДІЇ? ЧИ РЕГУЛЮЄТЬСЯ ОБСЯГ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ В ШКОЛІ?

Велику кількість домашніх завдань вчителі як правило пояснюють тим, що учні таким чином закріплюють свої знання і це їм допомагає краще вчитися. Нерідко значно більше домашніх завдань задаються на канікули чи вихідні дні.

Але така кількість завдань призводить до того, що учень змушений левову частку своїх вихідних проводити за робочим столом вирішуючи приклади чи вправи лише через те, що їх дуже

багато й для їхнього рішення просто потрібно від 10-20 годин роботи, в тому числі в нічний час!

Варто зазначити, що багато учнів просто механічно списують ці завдання з ГДЗ, переписують у своїх друзів.

Надмірне перенавантаження учнів призводить до перевтоми, підвищеної дратівливості порушень зору, тощо.

Згідно з нормами, встановленими Міністерством освіти і науки України, починати давати домашні завдання можна тільки з 2-го класу, при чому дитина має витратити на виконання близько 40 хвилин. У третьому класі учні мають вкладатися максимум у 70 хвилин, у четвертому – у 90.

Учні 5-6 класів повинні отримувати завдання, з якими можна впоратися за 2,5 години, у 7-9 класах – за 3 години, у 10-11 – максимум за 4 години. Більше того, задавати учням роботу на вихідні, канікули чи у святкові дні не рекомендується (ДСанПіН 5.5.2.008-01).

Обсяг письмових домашніх завдань не повинен перевищувати 1/3 від того, що було виконано на уроці.

«Про обсяг і характер домашніх завдань учнів загальноосвітніх навчальних закладів» .Лист Міністерства освіти і науки України від 29.10.07 № 1/9-651.

Про домашні завдання за кордоном

Те, що закордонні школи відмовляються від домашніх завдань, не зовсім вірно. Так, деякі заклади освіти дійсно можуть прийняти таке рішення, але частіше це стосується шкіл, у яких діти проводять майже весь день. У такому випадку вони виконують домашню роботу у класі під наглядом учителя. Взагалі ж усе залежить від традицій країни, керівництва навчальних закладів та конкретних педагогів.

У Британії було вирішено відмовитися від практики домашніх завдань, але лише у початковій школі. Потім діти переходять до старшої ланки, де на виконання завдань вдома відводиться близько 2-3 годин на день. Варто зазначити, що звикають до цього школярі не одразу.

В Італії нормативів щодо обсягу домашніх завдань не існує, тому крайнощі тут не рідкість. Так, у деяких школах завдань практично немає, а подекуди їх настільки багато, що діти взагалі нічого не встигають і вимушені скніти над підручниками до глибокої ночі.

У Бразилії вважається, що діти мають займатися вдома не більше 2-х годин на добу, на основі цього і формується перелік домашніх завдань.

У Греції учні витрачають на виконання уроків близько 5 годин на тиждень, але майже всі діти після школи відвідують різноманітні додаткові заняття, без яких, як вважається, неможливо вступити до вищого навчального закладу.

У США навантаження на школярів відрізняється в залежності від політики штату, але дослідження говорять про те, що 50% учнів справляються з домашньою роботою за годину, а 25% взагалі їх не задають. Більше двох годин на день вдома займається лише кожен десятий американський учень, й лише у старшій школі.

У Фінляндії вдома взагалі не треба нічого вивчати, все робиться у школі. Проте фінські вчителі намагаються стимулювати дітей до самоосвіти, тому школярі у вільній час активно користуються бібліотеками та навчальними інтернет-ресурсами.

ЧИ МАЄ ПРАВО УЧЕНЬ ЗНІМАТИ ВІДЕО НА УРОЦІ НА ТЕЛЕФОН?

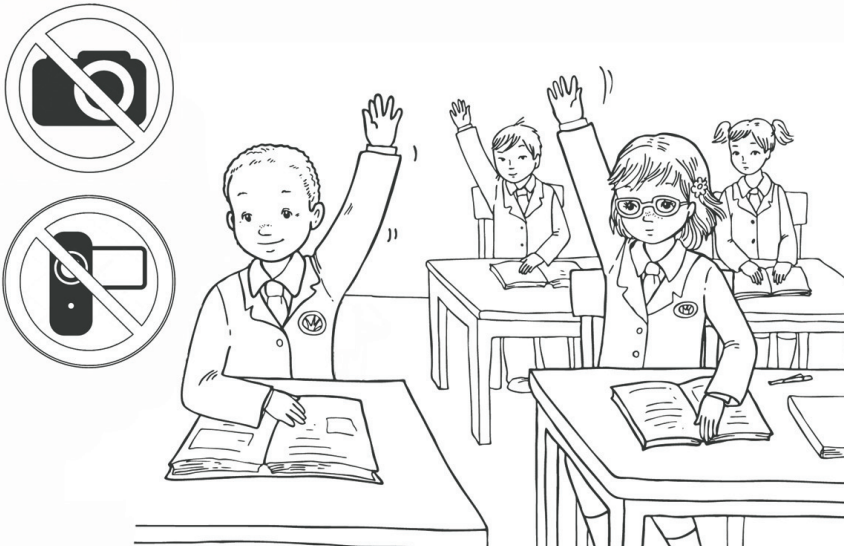
Чому учні намагаються знімати відео на уроках?

Тому що вчитель щось робить не так на їхню думку (кричить, застосовує фізичну силу, принижує учнів, тощо).

В учнів не виникає бажання знімати урок вчителя, який проводить його з дотриманням всіх вимог законодавства.

Що говорить про це закон?

Це питання регулюється Цивільним кодексом України.

Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок.

1. Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

2. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, відшкодовуються цією фізичною особою.

3. Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Урок в школі, свято в актовому залі, спортивні змагання є заходами публічного характеру. Тому закон дозволяє здійснювати відеозйомку без будь-яких дозволів.

Якщо ж учень хоче знімати на перерві чи після уроків дії вчителя чи інших учнів, тоді потрібна їхня згода.

Відеозйомка осіб без їх згоди (учнів з класу, вчителя та інших) може сприйматись як порушення особистих прав цих осіб на конфіденційність їх життєдіяльності (незаконного стеження) у випадку розповсюдження (використання) знятого матеріалу та спричинення шкоди, може бути підставою для притягнення батьків дитини як до матеріальної відповідальності (цивільно-правової) так і для притягнення батьків до відповідальності за неналежне виховання з відповідними заходами впливу з боку органів опіки та піклування.

Відповідно до ст. 260 Кримінального процесуального кодексу України, аудіо-, відеоконтроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

Оскільки інформація, відображена в аудіозаписах розмов працівників закладу освіти, містить у собі відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, така інформація може збиратися, зберігатися, використовуватися і поширюватися лише за умови одержання згоди працівників.

Збір інформації, що містить у собі відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у товариському, професійному, діловому та інших сферах життя працівників, без одержання їхньої згоди є порушенням конституційних прав громадян.

Педагог – це передусім хороший дитячий психолог, тому подібні конфліктні ситуації спочатку бажано вирішувати саме шляхом належних навіювань та переконань (інших маніпуляцій), а коли порушення порядку вже є системою та чисельним ігноруванням прохань і зауважень учителя, тоді й можна згадувати про права та обов'язки і вживати більш дієві заходи впливу, адже при цьому доказів поганої поведінки учня вже назбирається багато і він не зможе при розголосі зробити з себе «жертву», а з педагога –«тирана».

Дітям дуже цікаво займатися тим, що заборонено, а тому по можливості слід давати волю таким майбутнім фото- та відео-операторам і спробувати повернути процес зйомки на користь навчальному процесу в рамках програми проведення уроку в режимі «відеоконференції». Коли такі учні-спеціалісти «назнімаються досхочу», етап їхньої самореалізації буде успішно пройдено та в майбутньому вже не становитиме особливого інтересу, а це саме те, що нам було потрібно.

Що таке булінг? Якими є прояви булінгу у школі? Якою є відповідальність за булінг?

Булінг – (від англ. bully – хуліган, задирака, грубіян, «to bully» – задиратися, знущатися) моральне, або фізичне насильство, агресія, у будь-якій формі, або будь-які інші дії, вчинені з метою викликати страх, тривогу, підпорядкувати особу своїм інтересам, що мають ознаки свідомого жорстокого ставлення.

Важливо розрізняти булінг і звичайну сварку між дітьми!

СТАТИСТИКА

Найчастіше булінг відбувається в таких місцях, де контроль з боку дорослих менший або взагалі його нема. Це може бути шкільний двір, сходи, коридори, вбиральні, роздягальні, спортивні майданчики. У деяких випадках дитина може піддаватися знущанням і поза територією школи, кривдники можуть переїхати її на шляху до дому. Навіть удома жертву булінгу можуть продовжувати цькувати, надсилаючи образливі повідомлення на телефон або через соціальні мережі.

Кожна друга дитина зазнає знущань у школі. Більшість дітей про це не розповідає, а вчителі дізнаються лише про 4% цих випадків.

8 із 10 українських дітей стикаються із булінгом у школі. 48% із тих, кого цькують – мовчать про це, 22% – вважають це нормою.

За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від принижень і глузувань: 10% – регулярно (раз на тиждень і частіше); 55% – частково піддаються знущанню з боку однокласників; 26% – батьків вважають своїх дітей жертвами булінгу.

ГУЧНІ ВИПАДКИ НАСИЛЬСТВА

Одним з найяскравіших прикладів булінга стало побиття дівчатками-підлітками двох своїх ровесниць. Інші підлітки, які стояли поруч, ніяк не втручалися у конфлікт, а навпаки підбивали школярок і знімали все на відео. Дівчаток врятувало тільки те, що пенсіонерка побачила це у вікно свого будинку та викликала поліцію.

В Івано-Франківську учня школи №13 побили хулігани за те, що він колись заступився за свого сусіда. Його заманили у двір школи, де взяли в кільце і побили, використовуючи кастет. В цьому випадку хулігани не побоялися навіть батька хлопчика, який намагався сам розібратися з ними. Підлітки накинулися на чоловіка і почали бити його. Батька врятували патрульні, які проїжджали повз.

У ще одній школі Івано-Франківська семикласники побили іншого учня і зняли все це на відео, а після виклали в інтернет. Ніхто з людей, які проходили поруч, не спробував допомогти хлопчикові, якого били в живіт руками і ногами.

В Одеській області через подібні знущання помер 15-річний хлопець. Причина смерті – травма живота, яку він отримав в закладі освіти на перерві.

ЖЕРТВИ І ІНІЦІАТОРИ БУЛІНГУ

Практично в кожному класі є учні, які стають об'єктами глузувань та знущань, а також агресори, які є ініціаторами булінгу.

Найчастіше цькування ініціюють надміру агресивні діти, які люблять домінувати, тобто бути «головними». Їх не турбують почуття і переживання інших людей, вони прагнуть бути в центрі уваги, контролювати все навколо. Принижуючи інших, вони підвищують власну значущість. Нерідко це відбувається через глибокі психологічні комплекси кривдників. Можливо, вони самі переживали приниження або копіюють ті агресивні й образливі моделі поведінки, які є у їхніх сім'ях.

Зазвичай об'єктом знущань (жертвою) булінгу вибирають тих, у кого є дещо відмінне від однолітків. Відмінність може бути будь-якою: особливості зовнішності; манера спілкування, поведінки; незвичайне захоплення; соціальний статус, національність, релігійна належність. Найчастіше жертвами булінгу стають діти, які мають:

- фізичні вади – носять окуляри, погано чують, мають порушення опорно-рухового апарату, фізично слабкі;
- особливості поведінки – замкнуті чи імпульсивні, невпевнені, тривожні;
- особливості зовнішності – руде волосся, веснянки, відстовбурчені вуха, незвичну форму голови, надмірну худорлявість чи повноту;
- недостатньо розвинені соціальні навички: часто не мають жодного близького друга, краще спілкуються з дорослими ніж з однолітками;

- страх перед школою: неуспішність у навчанні часто формує у дітей негативне ставлення до школи, страх відвідування певних предметів, що сприймається навколишніми як підвищена тривожність, невпевненість, провокуючи агресію;
- відсутність досвіду життя в колективі (так звані «домашні» діти);
- деякі захворювання: заїкання, дислалія (порушення мовлення), дисграфія (порушення письма), дислексія (порушення читання);
- знижений рівень інтелекту, труднощі у навчанні;
- високий інтелект, обдарованість, видатні досягнення;
- слабо розвинені гігієнічні навички (неохайні, носять брудні речі, мають неприємний запах).

ФОРМИ БУЛІНГУ

Людину, яку вибрали жертвою і яка не може постояти за себе, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширенішими формами булінгу є:

- словесні образи, глузування, обзивання, погрози;

- образливі жести або дії, наприклад, плювки;
- залякування за допомогою слів, загрозливих інтонацій, щоб змусити жертву щось зробити чи не зробити;
- ігнорування, відмова від спілкування, виключення із гри, бойкот;
- вимагання грошей, їжі, речей, умисного пошкодження особистого майна жертви.
- фізичне насилля (удари, щипки, штовхання, підніжки, викручування рук, будь-які інші дії, які заподіюють біль і навіть тілесні ушкодження);
- приниження за допомогою мобільних телефонів та інтернету (СМС-повідомлення, електронні листи, образливі репліки і коментарі у чатах і т.д.), поширення чуток і пліток.

Види булінгу можна об'єднати у групи словесного (вербального), фізичного, соціального (емоційного) й електронного (кібербулінг) знуцання, які часто поєднуються для більш сильного впливу.

70% знуцань відбуваються словесно: принизливі обзивання, глузування, жорстока критика, висміювання та ін. На жаль, кривдник часто залишається непоміченим і непокараним, однак образи безслідно не зникають для «об'єкта» приниження.

Фізичне насильство найбільш помітне, однак становить менше третини випадків булінгу (нанесення ударів, штовхання, підніжки, пошкодження або крадіжка особистих речей жертви та ін.).

Найскладніше зовні помітити соціальне знуцання — систематичне приниження почуття гідності потерпілого через ігнорування, ізоляцію, уникання, виключення.

Нині набирає обертів кібербулінг. Це приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету. Діти реєструються в соціальних мережах, створюють сайти, де можуть вільно спілкуватися, ображаючи інших, поширювати плітки, особисті фотографії або зроблені в роздягальнях чи вбиральнях.

НАСЛІДКИ БУЛІНГУ

Жертви булінгу переживають важкі емоції – почуття приниження і сором, страх, розпач і злість. Булінг вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, спричиняючи:

- неадекватне сприймання себе – занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність;
- негативне сприймання однолітків – відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі;
- неадекватне сприймання реальності – підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози;
- девіантну поведінку – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Джерела:

<http://lit.multycourse.com.ua/ua/page/22/103>

<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20180417-bullyng-v-shkole-hto-eto-takoe-y-kak-s-ny-m-borotsya/>

ВІДПОВІДАЛЬНІТЬ ЗА БУЛІНГ

У Верховній раді України станом на початок листопада 2018 року прийнято у першому читанні проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу».

Цей законопроект:

- зобов'язує освітні заклади розробляти програми щодо протидії булінгу в школах;
- розробку дієвої системи захисту від булінгу в школах;
- адміністративну відповідальність батьків, дітей за булінг у формі штрафів від 1700 до 3400 грн.;
- адміністративну відповідальність педагогів чи керівництва закладу за приховування фактів булінгу у формі штрафів від 850 до 1700 грн.

Довідкове видання

РАТУШНЯК
Святослав Петрович

ЖИВИ ТА ДІЙ ЗА ПРАВИЛАМИ

ЯКИМИ Є ПРАВА ДИТИНИ В ШКОЛІ

Відповідальний за випуск – С. П. Ратушняк
Комп'ютерна верстка та дизайн – Л. В. Масловська

Підписано до друку 18.12.18 р.
Формат 60×84 1/16. Ум. др. арк. 2,55.
Наклад 617 прим. Зам № 137.

Віддруковано у Хмельницькому університеті управління та права.
29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, буд. 8
Тел.: (0382) 71-75-91
Ел. адреса: rvv@univer.km.ua
www.univer.km.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2105 від 21.02.2005 р.

РАТУШНЯК СВЯТОСЛАВ ПЕТРОВИЧ

Директор Хмельницької гімназії №1 ім. Володимира Красицького, вчитель-методист, автор (співавтор) навчальних програм, понад 20 навчальних посібників, підручників з правознавства та громадянської освіти, експерт УГСПЛ з аналізу права, навчальних програм та стандартів, підручників та навчальних посібників, методики викладання прав людини в загальноосвітніх навчальних закладах.